

Kam se poděla impéria: Co zůstalo z kdysi mocných říší?

100+1 stoplusjednicka.cz/kam-se-podela-imperia-co-zustalo-z-kdysi-mocnych-risi

18. prosince 2022

Humoristická mapa z roku 1870 zachycuje říše v Evropě a na Blízkém východě. (ilustrace: Wikimedia Commons, CCo)

Reklama

Čtvrtina planety

Britské impérium

Jak se rodilo britské impérium? Ze znesvářených království velikostí srovnatelných s dnešními okresy, z ostrova sužovaného vikingskými nájezdníky, ze země, která dlouho zůstávala ve stínu Francie i Španělska. **Vznikalo z nejistot a nástupnických sporů, potírání povstání chudých a vzpour vlastní šlechty, z**

náboženských konfliktů. Anglie z nich vyšla vnitřně posílená a s 15. stoletím a nástupem **Jindřicha VII.** zralá na transformaci. Místo nekonečných a dlouhodobě neudržitelných sporů s Evropou napnula plachty nově vytvořené flotily obchodních lodí. Soustředila se na budování zámořských kolonií.

Když **Francis Drake** zúčtoval se španělskou Armadou, rázem už na moři neměli Britové konkurenci. Vytvořili Východoindickou obchodní společnost, která koloniální dobrodružství převzala na sebe – a také vytvořila největší soukromou armádu v dějinách.

Svého vrcholu dosáhlo Britské impérium v roce 1921, kdy jeho rozloha činila 35 500 milionů km². Tedy zhruba čtvrtinu plochy veškeré souše. Na jeho území tehdy žilo 485 milionů obyvatel čili čtvrtina stávající lidské populace. Kromě Arktidy vlála britská vlajka na každém kontinentu světa. Britské impérium se rozpadlo v desetiletích následujících po 2. světové válce, ale většina nástupnických zemí stále zůstává součástí britského Commonwealthu – Společenství národů.

Nejničivější

Mongolská říše

Necelá dvě století existence, spojené s vládou šesti panovníků, chánů, se může zdát jako krátká doba k vytvoření kdysi nejmocnější a nejrozlehlejší říše světa. Mongolové to ale dokázali. **Před rokem 1206 by nikdo nečekal, že skoro neznámé kmeny nomádských pastevců z Dálného východu mohou zásadním způsobem ovlivnit celý známý svět.** Jenže pak se objevil Temüdžin čili Čingischán. Dokázal spojit rozhádané klany a vydal se s nimi na cestu.

Jejich sílu pak pocítila celá Evropa, Střední východ a Arabský poloostrov, Egypt, Indie, Čína, Japonsko i Korea. Ze stepí kdesi u hranic Sibíře se dostali až na Moravu a do Uher. V jejich stopách zůstávaly rozvrácené říše, vypálená města a přes 40 milionů mrtvých.

Lidskou populaci na planetě Zemi tedy zredukovali přibližně o 11 %. V roce 1279 bylo nedílnou součástí jejich impéria území o rozloze 24 milionů km², tedy asi 18 % zemské souše. Pod mongolskou vládou žilo na 100 milionů obyvatel.

Mongolové excelovali v taktice totální války. Pokud se jim protivník úplně nepodvolil a nesplnil všechny jejich podmínky, snažili se ho úplně vyhladit. Přitom zpočátku vůbec neměli početní převahu. Na Čínu, s dvoumilionovou stálou profesionální armádou, zaútočil Čingischán s dvaceti tisíci muži. A zvítězil.

Dva oceány nestačí

Ruské impérium

Třetí příčka mezi největšími mocenskými impérii patří **Rusku**. Základ říše položil **Petr I. Veliký**, který jako první také přijal titul cara. Posloužilo mu k tomu reformované **Moskevské velkoknížectví**. S postupem let Rusko přešlo od obranných bojů s nepřáteli při svých hranicích – s Poláky, Tatary, Litevci a Švédy k vlastním výbojům do okolních teritorií. Nakonec dosáhlo velikosti až nepředstavitelné: **v 81 guberniích žilo přes 128 milionů obyvatel a celá říše pokrývala plochu 22,8 milionu kilometrů čtverečních.**

Moc Ruska sahala přes celou Asii a Evropu – od Atlantiku po Tichý oceán. Expandovalo také na Aljašku a do části Kalifornie. To už se ale zřetelně ukazovalo, že tenhle kolos nedrží pohromadě nic jiného než kolektivní vůle vládnoucí dynastie. **Obyvatelé ruského venkova a nevolníci zůstávali někde na úrovni středověku. Nerozvíjela se vzdělanost, průmysl prakticky neexistoval.**

Říše přicházela do 20. století vybavena prakticky stejně, jako o tři stovky let dříve – a fungovala podle totožných mechanismů. Tedy spíše nefungovala. Prohraná válka s Japonskem a občanské revoluce poukázaly na hluboký rozkol uvnitř samotného impéria. **Život**

monarchie i jejích vládců definitivně ukončily události první světové války. I dnes je Rusko rozlohou největší a devátou nejlidnatější zemí světa.

Říše středu

Čínská říše

První čínské císařství se zrodilo už někdy v letech 221 př. n. l., kdy král z rodu **Jing** dobyl šest dalších království a prohlásil se císařem. Různé dynastie od té doby vznikaly a zanikaly, ale největší rozlohy dosáhla až mezi roky 1636 až 1912 takzvaná **Velká Čching**. Původně mandžuská dynastie Aisin Gioro, což znamená Zlatá, postupně ovládla celou Čínu, Mongolsko, Tibet a Sin-ťiang.

Na začátku vzestupu rodu přitom stála krevní msta – náčelník Nurhači vytáhl proti vrahům svého otce a děda a postupně získával víc a víc moci. Nakonec rozdrtil dynastii Ming i přesto, že mu Mingové udělili titul generalissimus tygra a draka. Nurhačeho syn se poté stal prvním císařem dynastie. Vaz zlomila říši až revoluce, která roku 1912 proměnila monarchii na republiku, byť měla spíše parametry vojenské diktatury.

Na pěti kontinentech

Španělské impérium

Když v roce 1492 **Ferdinand** a **Isabela** vykořenili z Andalusie a Granady poslední maurské království, obrátil se jejich zrak za širý oceán. Objevitelská výprava **Kryštofa Kolumba** jim otevřela Nový svět a jeho nedozírné bohatství. Z toho pak hradili své další výboje. V Evropě zacílili na Nizozemí, usilovali také o mocenské postavení v Itálii a na Sicílii. Stranou ovšem nenechali ani Afriku.

V Americe zatím zvládli dobytvační conquistadoři vyvrátit říše inků a Aztéků. Španělé se ale propracovali i do Asie, kde jim vynikající postavení zajišťovala jejich kolonie na Filipínách. Ne nadarmo se tu

16. a 17. století přezdívalo Siglo de Oro čili století zlata. Králové v palácích Valladolidu disponovali jměním 23,9 miliardy. A rozloha impéria?

Pomyslného maxima dosáhlo v období mezi lety 1580 až 1640, kdy španělština ovládla území o 31,5 milionu kilometrů čtverečních. Ale s velkými čísly musíme opatrně, Španělé si totiž do této plochy započítávali i rozlohu výsostných vod. Ve skutečnosti opanovali jen 13,7 milionu km², tedy 10,7 % rozlohy souše. Uvnitř této říše pěti kontinentů žilo 31 milionů obyvatel.

Z jednoho kmene

Osmanská říše

Do první desítky se sice svou rozlohou nedostali, ale zato vytvořili osmanští panovníci jedno z největších a nejmocnějších impérií, které kdy existovalo kolem Středozevního moře. **Jejich říše sahala od Malé Asie, Balkánu, Černého moře, Blízkého a Středního východu až po nejzápadnější cíp severní Afriky. Překvapivě vykazovala i solidní dlouhověkost. Přechkala totiž 623 let a rozkročila se tak od 14. do 20. století.**

Prapůvod říše ovšem leží v jednom jediném turkickém kmene! Když Osmani prchali po prohraných bojích s mongolskými nájezdníky, skrývali se v horách kdesi u dnešní Anatólie. Izolace je stmelila, stejně jako vláda prvního sultána **Osmana Gaziho**. Sílu jim pak dodala společná víra – islám. Zdárně jej začali šířit všemi směry, třeba i na území rozpadající se Byzance.

Osmané vytěžili maximum z pádu Jeruzaléma a zániku křižáckých států. Prosazovali velmi efektivní model správy dobytých území. Ohněm a mečem šířili své náboženství i kulturu a v 17. století stanuli až před branami Vídně. Přesto se z největší hrozby Evropy nakonec stal „starý a znavený muž na Bosporu“. Turecko se ale odkazu své slavné minulosti a imperiálních ambicí nezříká ani dnes.

Příliš malé

Rakousko-Uhersko

Rakousko-Uhersko tu uvádíme spíš do počtu, protože jsme byli jejími členy a zrovna tak trochu přispěli i k jejímu zániku. **V roce 1905 pokrývala monarchie svou rozlohou 0,46 % pevninské souše a nacházela se na přibližně 650 tisících kilometrů čtverečních. I když svou rozlohou nemohla konkurovat dávným impériím, po dlouhá léta udávala tón politice Evropy a ovlivňovala dění ve světě.**

Pravda, bez pořádných zámořských kolonií ztrácela na významu, zvláště v porovnání s dravějším Pruskem. Svou expanzi soustředila téměř výhradně na Balkán. Až do extrému posazené konzervativní pojetí vlády, katolicismus a primát císařského dvora na každém rozhodnutí se ale ukázaly jako velmi slabý tmel.

Reklama

- **Zdroj textu:**
[100+1 historie](#)
- **Zdroj fotografií:**
[Wikimedia Commons](#), [CCo](#)